

Livsmedlens roll i omställningen.

Vår konsumtion av livsmedel är inte hållbar. Vi skulle behöva flera jordklot om alla människor skulle leva som vi i Sverige, men vi har bara ett. Vi behöver nya kostvanor. Svenska Miljöinstitutet har undersökt hur olika matval och förändrade kostvanor påverkar miljön.

Större andel ekologisk mat påverkar knappast utsläppen av växthusgaser men ger andra väsentliga fördelar. Det blir mindre gifter i våra kroppar och i jorden, vilket gynnar vår och jordens hälsa. Risken för skador på den biologiska mångfalden minskar. Men om all mat som konsumeras vore ekologisk skulle, med oförändrad livsstil i övrigt, minskad avkastning medföra behov av ökade arealer.

Ökad andel svenskodlad mat skulle ge minskad miljöpåverkan i alla kategorier. Men begränsningen i odlingssäsong och av tillgängligheten till vissa livsmedel gör att minskningen inte blir så stor.

Minskad köttkonsumtion ger avsevärt mindre miljöpåverkan i nästan alla kategorier. En helt vegetarisk kost skulle dock öka vår påverkan av bekämpningsmedel. Större andel ekologisk mat skulle därför krävas för att motverka detta.

Ett ekologiskt hållbart Sverige skulle därför kunna se ut så här:

Större delen av köttet i kosten ersätts av vegetariska livsmedel. Svinen skulle nästan helt försvinna. Endast en liten del, som uteslutande skulle leva på matavfall, skulle finnas kvar. Nötköttet skulle inskränkas till kor som slaktas när de slutat producera mjölk och tjurkalvar. Ren nötköttproduktion skulle upphöra. En liknande utveckling har skett med hönsen. De producerar i huvudsak ägg och inte kött. Däremot har fisket kunnat bibehållas ungefär som nu. Ett varsamt och kontrollerat fiske har låtit utfiskade arter på många områden återuppstå. Vi har återfått en havsmiljö i balans. Giftiga bekämpningsmedel har i stort sett fasats ut ur jordbruket. Även konstgödselanvändningen har minskat väsentligt. I början av seklet kunde inte slam från avloppsreningsverken användas i jordbruket på grund av den höga halten tungmetaller och andra gifter i avloppsvattnet. Vid mitten av seklet har gifterna i våra produkter minskats i så hög omfattning att avloppsslammet kan återgå till det naturliga kretsloppet.

I vår del av världen, Varend, produceras nu mejeriprodukter i sådan omfattning att en stor del exporteras. Det gäller även spannmål, med undantag av vete, liksom potatis och andra rotfrukter. Produktionen har blivit mer småskalig. Köttimporten har upphört och ersatts med en liten export. De mest drivna raserna av nötkreatur har ersatts av äldre, som kan tillgodogöra sig det som finns i betesmarkerna. Kor, får och getter håller landskapet öppet. Bär och svamp som finns i skogarna tas till vara i stor utsträckning. I Växjö började stadsodlingen på Östrabobacken i början av seklet. Den har utvecklats och utökats väsentligt. Alla barn i grundskolan får både teoretiskt och praktiskt lära sig hur maten kommer till. En del av de grönsaker som konsumeras är stadsodlat. Takodlingar har uppstått i en liten skala.

Livsmedelskonsumtionen har ändrats dramatiskt. Andelen vegetarianer och veganer har ökat så att den är ungefär jämstor med köttätarna. I den senare gruppen har konsumtionen av animalier minskat väsentligt och består till större del av fisk och vilt än den gjorde vid seklets början. Det är nu vanligt med helt köttfria måltider. Den utvecklingen startades i skolor och andra offentliga inrättningar. Andelen närproducerat har ökat. Importerade livsmedel utgöres mest av sådant som inte kan odlas i vårt klimat. Sverige har blivit självförsörjande på livsmedel, trots att folkmängden mer än fördubblats på etthundra år. Den del som importeras uppvägs mer än väl av exporten. Vår livsmedelskonsumtion har blivit ekologiskt hållbar.

Ingemar Haraldsson